

Szlovák parlamenti választások Derűre ború vagy borúra derű?

Túry Gábor

A szlovákiai parlamenti választások eredménye csak részben igazolta a papírformát. A szavazatok közel egyharmadát megszerző, jó fél évvel a választások előtt zászlajára a szociáldemokrata jelzót kitűző Robert Fico nincs könnyű helyzetben. Amellett, hogy úgy néz ki Robert Fico túlnyerte magát – s ezzel gyengítette a szóba jöheto koalíciós partnereit –, Mikuláš Dzurinda pártja az előre jelzett tizenkét százalékos szavazati aránynál jóval többet szerzett, s így biztos másodikként futott be. Ráadásul a szélsőséges Szlovák Nemzeti Párt is jól szerepelt. Fico pedig sem az egyikkel, sem a másikkal nem tud, és nem is akar elképzelni semmiféle koalíciót. Mindazonáltal a szlovák politikára messzemenőig alkalmazható a „soha se mond hogy soha” elve. A mérleg nyelve így a Magyar Koalíció Pártja mellett Mečiar pártja, a Néppárt – Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom lehet. A volt miniszterelnök pártja a rendszerváltás után most először csúszott vissza az első helyről, s ha nem sikerül kormányzati pozíciót szerezniük, akkor valószínű, hogy ezt a helyezést is elveszítik.

Az elmúlt nyolc évben ugyanakkor a szlovák politikai pártok és vezetőik igen nagy rutint szereztek mind a megegyezés, mind a kormányzáshoz szükséges politikai támogatás tető alá hozásában és megtartásában. Az 1998-as és a 2002-es választáson is másodikként befutó SDK, illetve SDKÚ (mindkettő Dzurinda pártja), ha nem is nagy többségi, de működőképes kormánykoalíciót alkotott, s nem csak mérsékelt jobboldali, még baloldali pártokkal is. A

megegyezésre törekvést jól példázza, hogy a 2006-os kormányválságig az ún. koalíciós tanács igen hatékonyan működött. A jobb-közép pártokat tömörítő Dzurinda-kabinet olyan, az államháztartás egészét és a hosszú távú fenntartható növekedést megteremtő reformokat is elfogadtatott, melyek rövid távon jelentős társadalmi költségekkel járnak. Ez utóbbit emelte ki kampányában Fico, az Irány – Szociáldemokrácia párt elnöke. Főbb programjait lényegében az adózás rendszerének megváltoztatását az ötszázalékos áfa-kulcs bevezetését és az egészségügyi reform egyes elemeinek eltörlését tűzték ki célul. Ám programjának realitása a koalíciós tárgyalások kimenetelétől is függ, lévén a szlovák pártstruktúra elaprózódásának következtében (kizárólag) matematikai alapon mindenféle koalíció elképzelhető. A jövő latolgatása helyett fontosabb azonban a választás gazdasági és társadalmi következményeinek elemzése.

Az 1998-as választások után felálló Mikuláš Dzurinda vezette négypárti koalíció az országot az előző kabinetből katasztrofális helyzetben vette át. A szlovák gazdasági növekedés, amelyet addig nagyrészt külföldi kölcsönökből finanszírozott infrastrukturális beruházások tápláltak, az 1998-as 4,2 százalékos növekedésről 1999-re 1,5 százalékra esett vissza. A munkanélküliség meredeken nőtt, 2001-ben megközelítette a húsz százalékot. A legfontosabb feladatnak akkor a károk felmérése, azaz a helyzetelemzés mellett a szlovák gazdaság stabilizálása, a gazdasági szerkezetátalakítás megindítása és a külföldi befektetések fogadása területén a

régiós versenytársakhoz képest felhalmozódott lemaradás behozása volt.

Mindamellett már a Dzurinda-kabinet felállítását követően felvetődött az átfogó, az államháztartás egészét érintő reformok megvalósítása. Azonban a rendkívül súlyos társadalmi gondok közepette a lakosság bármilyen reformtól az életkörülmények gyors javulását várta. Ilyen szociális állapotok és elvárások mellett a kabinet nem tudta megtenni a szükséges lépéseket. Tovább csökkentette a kormány mozgásterét, hogy a négypárti koalíció tagja volt a Demokratikus Baloldal Pártja is, amely nem egyezett volna bele semmilyen komoly reformelképzelés megvalósításába.

A 2002-es választások után Mikuláš Dzurinda már egy igen határozott, a koalíciós pártok támogatását bíró átfogó reformcsomagot tudott elfogadtatni a parlamenttel. A csomag elemei a következők: a közigazgatás reformja, adóreform, az egészségügy reformja, a szociális ellátás reformja, munkaerő-piaci reform, nyugdíj-reform, valamint az iskolarendszer finanszírozásának reformja. Természetesen az egyes célkitűzések nem különíthetők el kizárólagos módon, az intézkedések egyike-másika számos területet érint. Ugyanakkor az intézkedések mindegyike a fenntartható állam és a gazdasági növekedés célkitűzésének megvalósítását szolgálja.

A már rövid távon is megvalósítandó célok közé tartozik a munkaerőpiac élénkítése, mivel Szlovákiában a foglalkoztatottsági ráta (azaz a foglalkoztatottak aránya a munkaképes korúak százalékában) jóval az uniós átlag alatt van. Az adózás rendszerének a foglalkoztatást terhelő adókról a fogyasztást terhelő adókra történő átalakítása, a szociális segélyezés és a járulékok rendszerének a munkavállalást előnyben részesítő – így ösztönző – módosításai mind az eltartottak arányának csökkenését, a költségvetés kiadásainak mérséklődését célozzák. Emellett az adórendszer átalakítását úgy határozták meg, hogy az ne járjon az adóbevételek csökkenésével.

Ha áttekintjük az utolsó adóreform előtti évet és az utolsó teljes évet, azaz 2003-at és 2005-öt, akkor előtűnnek a reformok

lényeges elemei. Az államháztartás bevételi oldalán 2003 és 2005 között a személyi jövedelemadó GDP-arányos 0,6 százalékpontos csökkenését a hozzáadottérték-adó (áfa) 1,2 százalékpontos növekedése ellensúlyozta. Kiadási oldalon a munkanélküli juttatások 0,1 százalékpontos, valamint a szociális segélyek 0,5 százalékpontos csökkentése a legfontosabb. A reform átgondoltságát jól szemlélteti, hogy míg 2003 és 2005 között a bevételi oldalon 0,9 százalékpontos csökkenés történt, addig a kiadási oldalon egy enyhe 0,2 százalékpontos növekedés tapasztalható, ami azonban nem csak a stabilizációnak, de a választásokra való készülésnek is betudható.

A reform makroszinten természetesen máshogy jelentkezik, mint az egyén szintjén, azonban az belátható, hogy a motiválatlan munkanélküliséghez vezető segélyezési rendszer fenntarthatatlan. A rászorultság elvén alapuló segélyezés, és az egyéni boldogulás előtérbe helyezése természetesen sokként éri az átmeneti gazdaságok társadalmát, ezért minden reform a társadalmi szolidaritás előtérbe helyezése mellett jöhet csak szóba. A választásokon győztes SMER-SD párt is ezt a jelszót tűzte zászlajára. Kérdéses azonban, hogy csupán népszerűségi okokból vagy jól átgondolt reformjavaslatok megvalósítása céljából tette. Annál is inkább, mert az elmúlt másfél évtizedben az országon belüli gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek egyre nagyobb méreteket öltenek. Az egypólusú, túlnyomórészt az ország nyugati felében megvalósuló beruházások következtében egyes térségekben sokszor nem az a kérdés, hogy a munkaképes korú lakosság akar-e dolgozni, hanem az, hogy van-e munkahely. Így a jövőben a hangsúlyt nem csak a reformok folytatására kell helyezni, hanem az egyre impozánsabb gazdasági növekedés vertikális (társadalmi) és horizontális (földrajzi) szétterítésére is. A tennivalók sokaságának tükrében sem a szlovák társadalom, sem a koalíciót alakító pártok nincsenek könnyű helyzetben.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról